סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1261
קובץ: תשובות סופיות

# תנ"ך

## שאלון 1261

## הוראות לנבחן

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.
סוג הבחינה: בגרות. מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, 2021. מספר השאלון: 1261.
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון – (2×20) – 40 נקודות
פרק שני – (1×20) – 20 נקודות
פרק שלישי – (1×28) – 28 נקודות
פרק רביעי – (1×12) – 12 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (קיץ תשפ"א): לא נמצא מסמך רשמי נפרד (מכתב מבנה, הנחיות מענה או מסמך תובנות) המתייחס למועד זה; מסמך התובנות הקרוב, של חורף תשפ"א (11.04.21), מתייחס במפורש למועד חורף 2021 בלבד. ההנחיות המיוחדות שהשער מפנה אליהן מודפסות בשאלון עצמו, בראש כל פרק, ולפיהן: פרק ראשון – 2 מתוך 3 שאלות, ובכל שאלה סעיף א' חובה (8 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (12 נקודות) = 40; פרק שני – שאלה 1 מתוך 2, סעיף א' חובה (8) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (12) = 20; פרק שלישי – שאלה אחת מתוך 6–10 (נושא בחירה אחד), סעיף א' חובה (12) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (16) = 28; פרק רביעי – סעיף א' חובה (7) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ד' (5) = 12. זה המבנה המובא כאן.

הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון. בפרקים שהשאלון מצלם את הטקסט המקראי (שאלות 6–11) הנוסח בפתרונות הוא נוסח המסורה בניקוד ובלי טעמים; כתיב וקרי – מובא הקרי (כפי שמודפס בשולי הצילום), וההבדלים מצוינים בכותרת כל מקור מצולם.

## בהצלחה!

# תשובות סופיות

## פרק ראשון – בראשית

### שאלה 1

**א.** (1) אלוהים ציווה על אברהם להעלות לעולה את בנו האהוב, יחידו, יצחק (כב, ב) – ניסיון של נכונות לוותר על הדבר היקר לו ביותר ועל הבטחת הזרע. (2) כן: אברהם בנה מזבח, עקד את יצחק ושלח ידו לשחוט (כב, ט–י), והמלאך קובע "כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך" (כב, יב).

**ב.** עמדה (לדוגמה): בפרק כ"ב – אברהם מציית מיד ובלי שאלה לצו קשה ובלתי מובן: "וישכם אברהם בבקר" ומכין בעצמו את הכול (כב, ג). לעומת זאת בפרק י"ח הוא מתווכח ושואל "השפט כל הארץ לא יעשה משפט" (יח, כה) – אמונה שדורשת הבנה. אפשר גם להכריע לטובת פרק י"ח (אמונה בצדק האל).

**ג.** (1) לפני העקדה: "וילכו שניהם יחדו" (כב, ו; כב, ח). אחריה: "וישב אברהם אל נעריו... וילכו יחדו אל באר שבע" (כב, יט) – יצחק אינו מוזכר, והליכה "שניהם יחדו" נעלמה. (2) בפרק כ"ד יצחק בא "מבוא באר לחי ראי" ו"יושב בארץ הנגב" (כד, סב) – מקום מגורים נפרד מבאר שבע של אברהם; הוא לבדו בשדה.

### שאלה 2

**א.** (1) ארץ: "הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך" (כח, יג); זרע רב: "והיה זרעך כעפר הארץ" (כח, יד); (גם: "ונברכו בך כל משפחת האדמה"). (2) שמירה בדרך: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך" (או: החזרה לארץ – "והשבתיך אל האדמה הזאת") (כח, טו).

**ב.** (1) בבראשית כ"ח: האמצעי – סולם "מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (כח, יב); היוזם – ה' (החלום, "והנה ה' נצב עליו", כח, יג). בבראשית י"א: האמצעי – מגדל מלבנים "וראשו בשמים" (יא, ג–ד); היוזמים – בני האדם ("הבה נבנה לנו"). (2) "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח, טז); "אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים" (כח, יז); מצבה ושמן ושם המקום "בית אל" (כח, יח–יט).

**ג.** ה' הבטיח בלי תנאי "ושמרתיך בכל אשר תלך והשבתיך" (כח, טו), ויעקב חוזר על אותן הבטחות כתנאי: "אם יהיה אלהים עמדי ושמרני... ושבתי בשלום" (כח, כ–כא), ורק אז "והיה ה' לי לאלהים" ויעשר (כח, כא–כב) – עסקה מותנית, כאילו אינו בטוח בהבטחה.

### שאלה 3

**א.** (1) בנימין, שהגביע נמצא בידו, יישאר עבד ליוסף, ושאר האחים יחזרו לשלום אל אביהם (מד, יז). (2) יוסף לא יכול עוד להתאפק, הוציא את כל המצרים, בכה בקול והתוודע: "אני יוסף העוד אבי חי" (מה, א–ג) – הנאום שבר את מחסום ההסתרה.

**ב.** "ויתר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו" (מד, כ); "לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אביו ומת" (מד, כב); "אך טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה" (מד, כח); "והורדתם את שיבתי ברעה שאלה" (מד, כט); "ונפשו קשורה בנפשו" (מד, ל).

**ג.** (1) מ"ד: יהודה ערב לבנימין ומציע "ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני" (מד, לב–לג). ל"ז: יהודה הציע "לכו ונמכרנו לישמעאלים" (לז, כו–כז) – מכירת אח לעבדות במקום להצילו ולהשיבו לאביו. (2) יהודה ראה את אבל אביו: "ויתאבל על בנו ימים רבים... וימאן להתנחם" (לז, לד–לה); הכאב שגרם לאביו הביא אותו לשינוי, ולכן בפרק מ"ד הוא מוכן להקריב את עצמו כדי לא "לראות ברע אשר ימצא את אבי" (מד, לד).

---

## פרק שני – שמות

---

### שאלה 4

**א.** (1) מגן על מחנה ישראל ותוקף את מחנה מצרים. (2) הגנה: מלאך האלהים ועמוד הענן עוברים מלפני ישראל אל מאחוריהם ועומדים בין המחנות, "ולא קרב זה אל זה כל הלילה" (יד, יט–כ). תקיפה: "וישקף ה'... ויהם את מחנה מצרים" או "ויסר את אפן מרכבתיו" (יד, כד–כה).

**ב.** (1) "וינער ה' את מצרים בתוך הים" (יד, כז); "וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים... לא נשאר בהם עד אחד" (יד, כח); (גם: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", יד, ל). (2) המצרים הם "מעשי ידי" – בריאתו של ה'; גם כשהוא מעניש אותם, הוא אינו שמח במפלתם ואינו מוכן שישירו לנוכח מותם – רחמים וחמלה על כל ברואיו.

**ג.** (1) ה' "מחזק את לב מצרים" (יד, יז) – גורם להם לרדוף, ואז מעניש אותם במוות: "לא נשאר בהם עד אחד" (יד, כח). אם ה' שלל את בחירתם, מדוע נענשו? (2) לפי הרמב"ם, פרעה וסיעתו חטאו קודם לכן בבחירה חופשית (עשקו את ישראל "בבחירתם מבלי הכרח"), וחיזוק הלב הוא עצמו העונש – מניעת התשובה – כדי שיבוא עליהם העונש הראוי להם מן הדין.

### שאלה 5

**א.** (1) למשל: שבר את הלוחות (לב, יט); שרף וטחן את העגל והשקה את העם (לב, כ); קרא "מי לה' אלי" ובני לוי הרגו בחוטאים (לב, כו–כח); עלה לכפר על העם (לב, ל–לב). (2) למשל: "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי" – עונש אישי לחוטאים בלבד (לב, לג); או: מלאך ילך לפני העם והעונש נדחה – "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (לב, לד).

**ב.** (1) הלוחות הם "מעשה אלהים" ו"מכתב אלהים... חרות על הלחת" (לב, טז) – חפץ קדוש מעשה ידי ה'; קשה להבין כיצד משה מעז לשבור אותם (לב, יט). (2) הלוחות הם תעודת הברית בין ה' לישראל ("לחת העדת"); העם הפר את הברית בעגל, ולכן משה, כנציג ה', שובר את הלוחות – סימן שהברית בוטלה, כמו מלך ששובר את לוחות הברית עם עם שמרד בו.

**ג.** (1) העם: "אתה ידעת את העם כי ברע הוא" (לב, כב); משה: "כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו" (לב, כג) – היעדרות משה גרמה לבקשה. (2) "ואשלכהו באש ויצא העגל הזה" (לב, כד) – כאילו העגל יצא מעצמו; אהרן מעלים את פעולתו (יצר אותו בחרט ובנה מזבח) ומציג עצמו כפסיבי.

---

## פרק שלישי – נושאי הבחירה

---

### שאלה 6

**א.** (1) התאספו בירושלים ובנו את המזבח והעלו עליו עולות (ג, א–ג); חגגו את חג הסוכות (ג, ד). המטרה: לחדש את עבודת ה' ככתוב בתורה עוד לפני בניית הבית, ולבקש את עזרת ה' "כי באימה עליהם מעמי הארצות" (ג, ג). (2) הצהרת כורש מלך פרס, שהתיר ליהודים לשוב ולבנות את בית ה' – 538 לפנה"ס.

**ב.** (1) עצי ארזים מן הלבנון בסיוע הצידונים והצורים, בהובלה בים, תמורת מזון ושמן (ג, ז) – כמו אצל שלמה וחירם (מל"א ה, כ, כג, כה). (2) הבנייה החלה "בחדש השני" (ג, ח) – כמו בניית שלמה "בחדש זו הוא החדש השני" (מל"א ו, א).

**ג.** (1) "ככתוב בתורת משה איש האלהים" (ג, ב); "ויעשו את חג הסכות ככתוב... כמשפט דבר יום ביומו" (ג, ד); עולת תמיד וקרבנות המועדים (ג, ה). (2) מרקס – פסוק י"א: השירה, ההלל וה"תרועה גדולה" על הוסד בית ה' = התגשמות החלום ותחושת חסד ("כי טוב כי לעולם חסדו"). ארצי־סרור – פסוק י"ב: הזקנים שראו את הבית הראשון "בכים בקול גדול" – געגוע ואבל על מה שהיה.

## שאלה 7

**א.** (1) הכוהנים והנביאים (בתחילה יחד עם כל העם) (כו, ח, יא). (2) עונש מוות: "מות תמות" (כו, ח), "משפט מות לאיש הזה" (כו, יא). הנימוק: "כי נבא אל העיר הזאת" – ניבא בשם ה' חורבן הבית והעיר (כו, ט), ובעיניהם זו נבואת שקר (שדינה מוות, דברים יח, כ) ופגיעה בקדושת המקדש.

**ב.** (1) נבואת ירמיהו מותנית – "אם לא תשמעו אלי" (כו, ד), ואז "ונתתי את הבית הזה כשלה" (כו, ו); נבואת מיכה מוחלטת וקיצונית – "ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער" (כו, יח), בלי תנאי. (2) הזקנים מזכירים שחזקיהו לא המית את מיכה אלא חזר בתשובה וה' ניחם (כו, יט); אם מיכה, שנבואתו חמורה יותר, לא נענש – קל וחומר שאין להמית את ירמיהו.

**ג.** (1) אוריהו ניבא "ככל דברי ירמיהו" (כו, כ), והמלך המיתו: "ויכהו בחרב" (כו, כג) – תקדים לכך שנביא חורבן מוצא להורג, בניגוד לתקדים מיכה. (2) המלך הוא אותו יהויקים (כו, א; כו, כב–כג), שלא היסס לרדוף נביא עד מצרים ולהרגו; רק "אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו" (כו, כד) הצילה את ירמיהו.

## שאלה 8

**א.** (1) השופטים המקומיים ("בשעריך") פונים לבית הדין הגבוה כאשר "יפלא ממך דבר למשפט" – מקרה קשה שאינם יודעים להכריע בו (יז, ח). (2) מוות – "ומת האיש ההוא" (יז, יב). סיבה: "ובערת הרע מישראל" או הרתעה – "וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד" (יז, יב–יג).

**ב.** (1) לבית הדין (הכוהנים והשופט): פסיקתו מחייבת – "לא תסור מן הדבר... ימין ושמאל" (יז, יא), והממרה אותה נענש במוות (יז, יב); המלך, לעומת זאת, מוגבל – "לא ירבה לו סוסים... נשים... כסף וזהב" (יז, טז–יז), כותב את התורה "מלפני הכהנים הלוים" וכפוף לה – "לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול" (יז, יח–כ). (2) כדי שהחוק (התורה) יעמוד מעל השליט: למנוע עריצות ושחיתות ("לבלתי רום לבבו מאחיו"), ולשמור על שוויון וצדק.

**ג.** (1) להגביל את כוחו של המלך: המלך לא יצבור לעצמו כוח, נשים ועושר, לא יתנשא מעל אחיו וישאר כפוף לתורה. (2) המילים המנחות הזהות בצלילן: "לֹא" ו"לוֹ" (לא ירבה לו סוסים / נשים / כסף וזהב, יז, טז–יז; וכתב לו, יז, יח). לדוגמה "לא" – החזרה על האיסור מציבה גבולות למלך; "לו" – מדגישה שהאיסור הוא על מה שהמלך צובר לעצמו. אפשר גם (אם מתעלמים מ"זהות בצלילן" זו לזו): "ירבה" ו"לבבו".

## שאלה 9

**א.** ירא ה' והולך בדרכיו (קכח, א); נהנה מיגיע כפיו ומתפרנס בכבוד (קכח, ב); אשתו פורייה ובניו רבים סביב שולחנו (קכח, ג); (גם: זוכה לראות נכדים, קכח, ו).

**ב.** (1) "יברכך ה' מציון" – הברכה האישית באה ממקור לאומי (ציון, המקדש), ו"וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך" – חלק מברכת היחיד הוא לראות את שגשוג ירושלים (קכח, ה). (2) "וראה בנים לבניך" – ברכה אישית, תלויה ב"שלום על ישראל" (קכח, ו): רק כשיש שלום לאומי יכול היחיד לחיות בביטחון ולזכות בדורות הבאים.

**ג.** (1) יגיע כפיים: בתהלים – ברכה והנאה, "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" (קכח, ב); בבראשית – עונש, עמל ועצב: "בעצבון תאכלנה", "בזעת אפיך תאכל לחם" (ג, יז–יט). האישה: בתהלים – "כגפן פריה בירכתי ביתך", פוריות כברכה (קכח, ג); בבראשית – "בעצב תלדי בנים... והוא ימשל בך" (ג, טז). (2) בבראשית זהו עונש על החטא – "כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ" (ג, יז); בתהלים זה שכר של ירא ה' – "אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו" (קכח, א).

## שאלה 10

**א.** (1) "מי זה מחשיך עצה במלין בלי דעת" (לח, ב) – איוב מדבר בלי ידיעה ומחשיך את תוכנית ה'; "איפה היית ביסדי ארץ הגד אם ידעת בינה" (לח, ד) – איוב לא היה בבריאה ואינו מבין, ולכן אינו רשאי לשפוט. (2) עמדה, למשל: לא – ה' אינו מתייחס לשאלת סבל הצדיק ולחפותו של איוב, אלא משיב בשאלות על הבריאה (לח, ד–ו). אפשר גם: כן – ההתגלות עצמה והצגת מוגבלות הידיעה האנושית הן המענה.

**ב.** (1) "ויסך בדלתים ים" ו"ואשבר עליו חקי ואשים בריח ודלתים" (לח, ח, י) – הים העצום סגור בגבולות שה' קבע; כך גם לאדם יש גבולות. (2) "עד פה תבוא ולא תסיף ופא ישית בגאון גליך" (לח, יא) – אפילו "גאון" הים נעצר; גם גאוות האדם ויומרתו להבין הכול נעצרות. (גם: הים כתינוק שנולד ועטוף בענן ובערפל, לח, ח–ט).

**ג.** (1) ה' עונה "מן הסערה" (לח, א) – מתוך תופעת טבע אדירה המבטאת את כוחו; "הבאת אל אצרות שלג ואצרות ברד תראה אשר חשכתי לעת צר ליום קרב ומלחמה" (לח, כב–כג) – ה' שולט בכוחות הטבע ומשתמש בהם כנשק. (2) "להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם בו" (לח, כו) – ה' דואג גם למקום שאין בו אדם: האדם אינו מרכז העולם. מענה לאיוב: הנהגת העולם רחבה מהמבט האנושי, ולכן אין למדוד אותה רק לפי צדק כלפי האדם ולפי גורלו האישי.

## פרק רביעי – קטע להבנה ולניתוח

### שאלה 11

**א.** (1) ישראל הובסו, וכארבעת אלפים איש נהרגו (ד, ב). (2) שתיים מתוך: מכה גדולה – שלושים אלף רגלי נפלו ו"וינסו איש לאהליו" (ד, י); "וארון אלהים נלקח" (ד, יא); חפני ופינחס מתו (ד, יא).

**ב.** הארון שהובא למחנה היה אמור להושיע: "ויבא בקרבנו וישענו מכף איבינו" (ד, ג), וישראל הריעו (ד, ה). אבל הוא הוביל לתבוסה: הפלשתים נבהלו "בא אלהים אל המחנה" (ד, ז), ומתוך הפחד חיזקו זה את זה "התחזקו והיו לאנשים... ונלחמתם" (ד, ט) – ניצחו, והתבוסה גדולה מן הראשונה והארון נלקח (ד, י–יא).

**ג.** (1) זקנה – בן תשעים ושמונה (ד, טו); עיוורון – "ועיניו קמה ולא יכול לראות" (ד, טו); (גם: כבד, ד, יח). (2) שמע את קול הצעקה בעיר ושאל "מה קול ההמון הזה" (ד, יד), והמבשר בא וסיפר לו את כל מה שקרה (ד, טז–יז).

**ד.** התוצאה החמורה ביותר: לקיחת ארון האלהים. עלי – "כי היה לבו חרד על ארון האלהים" ונפל ומת "כהזכירו את ארון האלהים" (ד, יג, יח); המבשר – מונה את התוצאות בסדר עולה ומסיים בשיא: "וארון האלהים נלקחה" (ד, יז); אשת פינחס – כרעה וילדה כששמעה "אל הלקח ארון האלהים", הוא מוזכר ראשון, ושמה את הבן "אי כבוד... גלה כבוד מישראל" (ד, יט, כא).

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach